

Vallan tilat ja näkymättömät kädet

■ Historiankirjoituksen historia on suunnattoman kiinnostavaa. Siinä on vuosisatojen kuluessa ollut jos jonkinlaisia suuntauksia ja tutkimuksellisia käännteitä. Historiankirjoitusta on käytetty muun muassa vallan legitimointiin, kansakunnan rakentamiseen, vääryyksien osoittamiseen ja totuuden etsintään. Toisaalla tähdennetään historian tutkimuksen ominaislaatua, toisaalla rakennetaan aktiivisesti tieteiden rajat ylittäviä keskusteluyhteyksiä. Oli tavoite kumpi hyvänsä, historiankirjoituksen historian tunteemisesta ei ainakaan ole haittaa.

Historiantutkija, joka tutustuu historiankirjoituksen historiaan, perehtyy samalla omaan ammatti-identiteettiinsä. Kun tuntee oman ammattikuntansa traditioita, voi ehkä oppia esittämään terävämpiä kysymyksiä. Joskus voi olla tarpeen keksiä lisää ruutia, mutta tavallisesti sitä ei pidetä erityisen nerokkaana. Historiankirjoituksen historia on osa tieteen historiaa. Selvittämällä esimerkiksi romantiikan aikakauden ilmenemistä historiankirjoituksessa voi reflektoida omien tutkimusideoiden suhdetta nyky aikaan. Miksi juuri nyt tutkitaan tiettyjä asioita tietyllä tavalla? Epäilemättä jokaisen tutkijan olisi syytä reflektoida kriittisesti toimintaansa. Siihen saa välineitä eri aikoina kirjoitettujen tutkimusten lukemisesta. Aiempien tutkijasukupolvien saavutuksista

ja sokeista pisteistä muodostuu peili, johon omia saavutuksia ja sokeita pisteitä voi verrata.

Historiankirjoituksen historia näkyy jäljempänä Marko Lambergin kirjoituksessa, jossa hän tämän Historiallisen Aikakauskirjan teemanumeron toimittajana viittaa kielellisen käänteen innoittamana tilalliseen käännteeseen. Historiantutkimuksessa on ollut monia käännteitä. Tila ei ehkä ole ollut historian tutkimuksen varsinainen sokea piste, mutta siitä on selvästi tullut aiempaa suosituampi tematisoinnin kohde. Historiantutkimus, joka tekee näkyväksi tilaa ja tilan merkitystä, mahdollistaa myös muiden näkymättömien suhteiden ja ilmiöiden pohdinnan.

Kun naishistoriallinen tutkimus alkoi 1960-luvulta lähtien hakea oikeutusta olemassaololleen, moni tutkija viittasi naisten näkymättömyyteen. Historiankirjoitus oli unohtanut menneisyyden naiset, tehnyt heistä näkymättömiä, ja siitä syystä naishistorian tutkimus otti ensimmäiseksi tehtäväkseen näkymättömän tekemisen näkyväksi. Tämä tavoite näkyi monien kirjojen otsikoissa 1970-luvulla. Gerda Lerner kirjoitti kirjan, jossa ”enemmistö löytää menneisyytensä” ja Renate Bridenthal ja Claudia Koontz toimittivat eurooppalaisten naisten historiasta teoksen ”Becoming visible”.

Tämän numeron teema ”Tila historiassa” liittyy myös vallan tiloihin – niihin tiloihin, joissa johtajat ja päätöksentekijät liikkuvat, oleskelevat ja tekevät päätöksiään. Samoisissa tiloissa liikkuu muitakin ihmisiä: siivoojia, tarjoilijoita, avustajia ja sihteereitä. Kekkonen Suomessa Tamminiemi oli omanlaisensa vallan tila, jossa käytiin tärkeitä keskusteluja, pohjustettiin päätöksiä ja tehtiin ratkaisuja. Monet uskolliset työntekijät pitivät yllä tätä vallan tilaa. Yksi heistä oli presidentti Kekkonen yli 30 vuotta palvellut sisäministeri Ester Markkola, joka siunattiin haudan lepoon maaliskuussa 2010 vain pari viikkoa ennen kuin hän olisi täyttänyt 90 vuotta.

Ester Markkola asui Tamminiemen vinttikammarissa ja palveli isäntäänsä tämän viimeiseen elinpäivään asti ja vähän sen jälkeenkin, kun Tamminiemen yksityiskoti purettiin. Työsuhde, joka alkoi jo Urho Kekkonen ensimmäisellä pääministerikaudella, avasi Ikaalisissa vuonna 1920 synty-

neelle Esterille uuden maailman ulkomaanmatkoineen, valtiovierailuineen ja uusine tuttavuuksineen. Sisäministeri oli mukana Havaijilla, Tunisiassa ja Buckinghamin palatsissa. Presidentin perheen luottamus oli Ester Markkolalle hyvin tärkeä, niin tärkeä, että hän piti asiat omana tietonaan eikä suostunut kertomaan niistä kenellekään. Hän ei korostanut asemaansa, mutta sukulaiset huomasivat, että loma oli joskus keskeytettävä, kun Esteriä tarvittiin työpaikalla. Kädet, jotka jäivät ulkopuolisille näkymättömiksi, eivät vallan tiloissa olleet näkymättömiä ja merkityksettömiä.

Miten historian tutkimuksessa näkyy sisäministeri, joka oli vuosikymmenien ajan aina paikalla? Ei mitenkään. Mittava tutkimus sivuuttaa pitkäaikaisimman Tamminiemen asukkaan muutamalla hajamaininnalla. Sama talo ja sama tila ei ole kaikille sama.

Pirjo Markkola
pirjo.markkola@ju.fi